

ДОКЛАД

на

ИЗПЪЛНИТЕЛНАТА АГЕНЦИЯ ПО ОКОЛНА СРЕДА

за постигане на целите на Република България за рециклиране и оползотворяване на отпадъци от опаковки по чл.11, ал.2, съгласно сроковете по §9 от ПЗР на Закона за управление на отпадъците и в изпълнение на чл.42 от Наредбата за опаковките и отпадъците от опаковки

София, 2011г.

Изпълнителна агенция по околна среда

СЪДЪРЖАНИЕ:

1. Въведение	стр.3
2. Методология за изготвяне на доклада	стр.3
2.1 Институции, ангажирани в събирането и обработването на данните.....	стр.3
2.2 Събиране на данните за опаковки и отпадъци от опаковки.....	стр.4
2.3 Пресмятане и оценка на генерираните количества.....	стр.5
2.4 Данни за третирани количества.....	стр.6
3. Резултатите, представени в съответствие с Решение на Комисията 2005/270/ЕС	стр.6
3.1 Методология за попълване на таблиците към Решение 2005/270/ЕС на Комисията.....	стр.11
3.2 Анализ на прилагането на Директива 94/62/ЕС в Република България.....	стр.11
3.2.1 Изпълнение на целите.....	стр.11
3.2.2 Многократна употреба.....	стр.13
3.2.3 Съдържание на тежки метали и опаковки, послужили за опаковане на опасни химически вещества; начин на получаване на данните.....	стр.15
3.2.4 Събрани количества от общини и предприятия.....	стр.16
3.2.5 Обхванато население.....	стр.16
3.2.6 Информирание на обществеността и кампании за популяризиране на разделното събиране на отпадъци от опаковки.....	стр.19
4. Изводи	стр.22

1. Въведение

Докладът, съдържащ информация по чл. 32 – 41 от Наредбата за опаковките и отпадъците от опаковки за пуснати на пазара опаковки, опаковки, използвани за многократна употреба, рециклирани и/или оползотворени по друг начин отпадъци от опаковки в Република България през 2009 г., се изготвя на основание и съгласно:

- Решение 2005/270/ЕС, определящо форматите за системата от база данни относно опаковки и отпадъци от опаковки;
- Директива 94/62/ЕС, допълнена от Директива 2004/12/ЕС на Европейския парламент и на Съвета относно опаковките и отпадъците от опаковки;
- чл. 42 от Наредбата за опаковките и отпадъците от опаковки, съгласно който се изготвя настоящия доклад.

Докладът се изготвя ежегодно и се предоставя от изпълнителния директор на ИАОС на министъра на околната среда и водите.

В докладът се следи изпълнението на целите по рециклиране и оползотворяване на отпадъци от опаковки по чл. 11, ал. 2, съгласно сроковете по § 9 от ПЗР на ЗУО. Данните за количествата рециклирани и оползотворени отпадъци от опаковки постъпват в ИАОС от преработващите предприятия. Тези данни се отнасят единствено за отпадъци, образувани от опаковки, пуснати на пазара, които са рециклирани или оползотворени и не включват отпадъци от производството на опаковки или опаковъчни материали.

Отчита се факта, че статистическата обработка на данни с такъв обхват приключва според Регламент 2150/2002 в края на всяка календарна година.

2. Методология за изготвяне на доклада

2.1. Институции, ангажирани в събирането и обработването на данните

Основните източници на информация по доклада са:

- ✓ Националният Статистически Институт по отношение *“Опаковки, пуснати на пазара”, “Потребление на опаковки”* и *“Опаковки за многократна употреба”*;
- ✓ Агенция “Митници” – *внесени и изнесени опаковани стоки*;
- ✓ Предприятията, които извършват третиране на отпадъци от опаковки – основно рециклиране и/или оползотворяване по друг начин, депониране, или изгаряне на отпадъци от опаковки (с цел оползотворяване на енергия или с цел обезвреждане) – по отношение *“Оползотворени и обезвредени отпадъци от опаковки”* (Приложения № 6, 7, 8, 9, 10, и 10а по чл. 34. от НООО);
- ✓ Организациите по оползотворяване - по отношение:
 - 1) *„Обхванато население в системата за разделно събиране по общини”* и *„Количества събрани и оползотворени от тях отпадъци от опаковки, на територията на общините, с които имат сключени договори и от предприятия* (Приложения № 11а и 11б по чл. 40 от НООО)
 - 2) *„Проведени кампании за повишаване на общественото съзнание относно разделното събиране”*
 - 3) информация от членовете на организациите за *„Концентрация на тежки метали в опаковките и съдържанието на опасни вещества в опаковките”* и *„Количество на опаковките, послужили за опаковане на опасни химични вещества по смисъла на Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и препарати”* (Информация в свободна форма по чл. 39, т.1 и т.2 от НООО);

✓ Лицата по чл. 11, ал. 1 и 2 от Закона за управление на отпадъците, които пускат на пазара опаковки и/или опаковани стоки – по отношение информация за „Концентрация на тежки метали в опаковките и съдържанието на опасни вещества в опаковките” и „Количество на опаковките, послужили за опаковане на опасни химични вещества по смисъла на Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и препарати” (Информация в свободна форма по чл. 39 от НООО);

Изпълнителна агенция по околна среда – обработва и анализира окончателните данни, представя доклада за изпълнение на целите по рециклиране и оползотворяване на национално ниво, както и основните параметри за докладване пред Европейската Комисия.

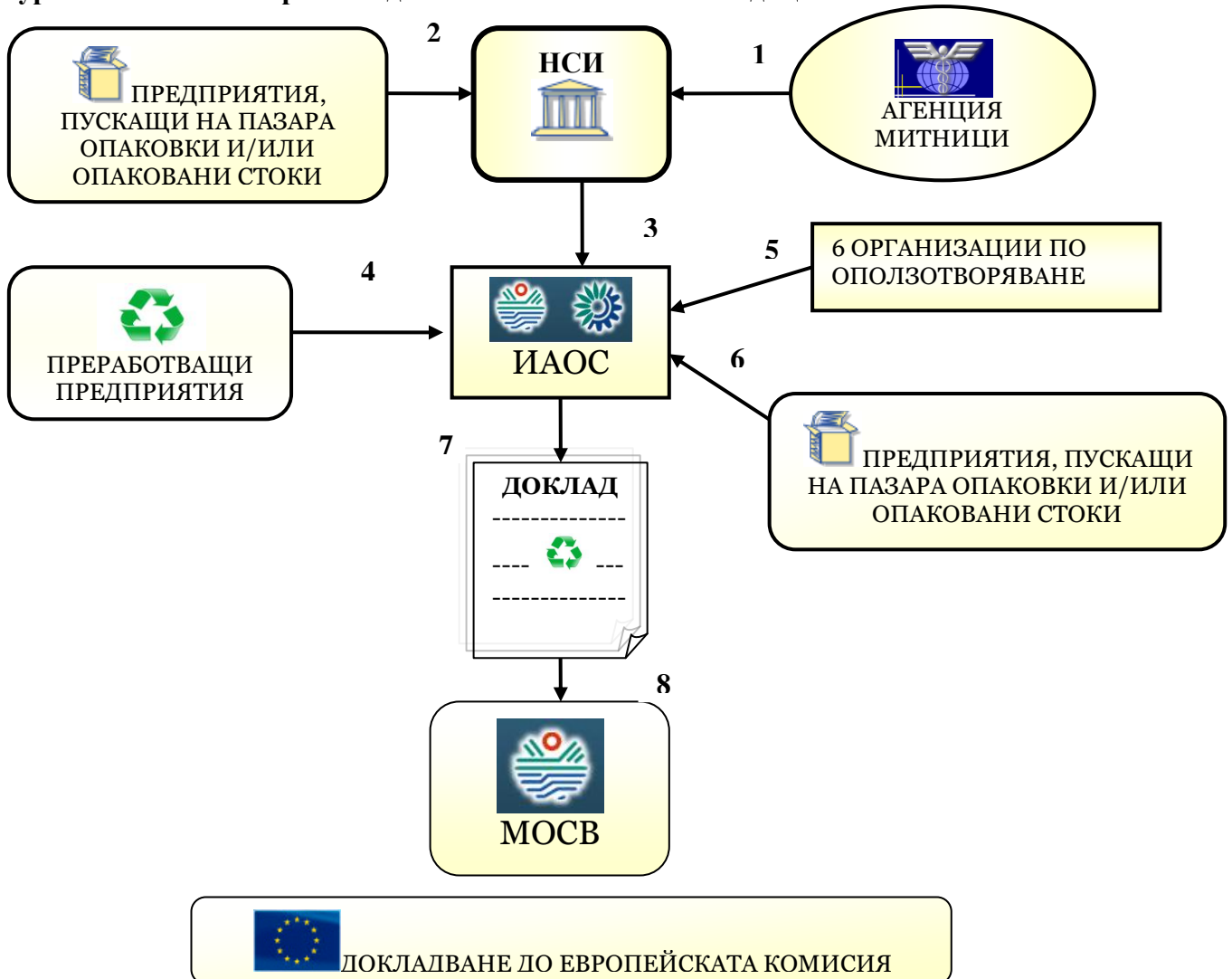
2.2. Събиране на данните за опаковки и отпадъци от опаковки

- 1) Ежегодно Агенция Митници (АМ) предоставя информация на Националния статистически институт (НСИ) за количествата внесени и изнесени от страната опаковки по материали. (вж. Фиг. 1)
- 2) Лицата по чл. 11, ал. 1 и 2 от ЗУО, които попадат в обхвата на статистическите наблюдения, предоставят данни на НСИ за опаковките, пуснати от тях на пазара.
- 3) НСИ представя данни на ИАОС за:
 - пуснатите в цялата страна опаковки;
 - опаковки за многократна употреба;
 - потребление на опаковки;
- 4) Ежегодно лицата, притежаващи съответното разрешение и извършващи рециклиране и/или оползотворяване на отпадъци от опаковки предоставят информация на ИАОС по специфични приложения за преработените количества (Приложения № 6, 7, 8, 9, 10, и 10а по чл. 34. от НООО).
- 5) 6-те организации по оползотворяване на отпадъци от опаковки предоставят в ИАОС ежегодно информация относно обхванатото население в системата за разделно събиране и количества събрани отпадъци от опаковки от общини и предприятия (по Приложения 11а и 11б от НООО), както и информация в свободна форма за проведени образователни кампании и мероприятия с обществеността за повишаване на общественото съзнание.

Някои от организациите по оползотворяване, събиращи информация от техните членове за количество опаковки, послужили за опаковане на опасни химични вещества и концентрация на тежки метали, и съдържанието на опасни вещества в опаковките (чл. 39, т.1 и 2), предоставят тази информация на ИАОС, с цел подпомагане събирането на тази специфична информация;

- 6) Лицата по чл. 11, ал. 1 и 2 от ЗУО, които пускат на пазара опаковки и/или опаковани стоки, предоставят ежегодно информация в свободна форма на ИАОС за:
 - концентрация на тежки метали в опаковките и съдържанието на опасни вещества в опаковките (чл. 39, т. 1 от НООО)
 - количество на опаковките, послужили за опаковане на опасни химични вещества по смисъла на Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и препарати” (чл. 39, т.2 от НООО);
- 7) Въз основа на събраните данни ИАОС изготвя доклад за изпълнение на целите по оползотворяване и рециклиране на отпадъци от опаковки в национален мащаб.
- 8) Докладът се представя от изпълнителния директор на Изпълнителна агенция по околна среда пред министъра на околната среда и водите. Попълнените таблици по Решение 2005/270/ЕС участват в ежегодното докладване по Директива 64/92/ЕС до Европейската Комисия.

Фигура 1 Схема на събиране на данните за опаковки и отпадъци от опаковки

2.3. Пресмятане и оценка на генерираните количества опаковки и отпадъци от опаковки

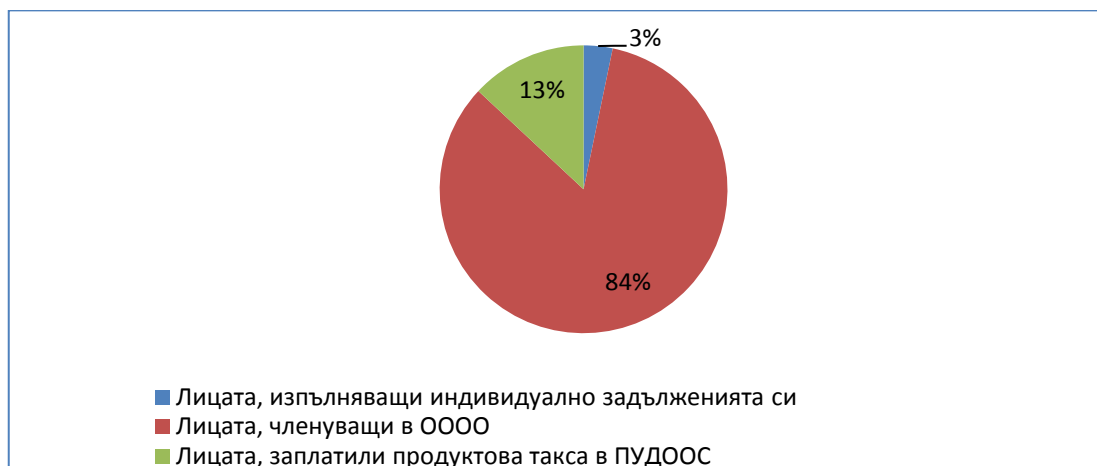
Съгласно Приложение III на Директива 94/62/ЕС, данните за пуснати на пазара опаковки в страните-членки се основават на „*произведени + внесени - изнесени*” количества за всяка широка категория материали.

Пуснатите на пазара в Република България опаковки са обект на статистически изследвания, които се провеждат систематизирано от 2004 г. насам. През първата година НСИ изготвя доклад до Евростат за методологията на събиране на данните в рамките на пилотно статистическо изследване “Статистика на отпадъците от опаковки и Регламент 2150/2002/ЕС за статистика на отпадъците”.

Изследваните избрани предприятия с повече от 10 служители представляват 5 % от общия брой, но включват 75% от служителите, 91% от приходите и 94% от капитала на общата генерирана съвкупност на източниците от статистическия регистър. Поради тази причина и в съзвучие с Чл.12, ал.4 на Директивата, малките предприятия се изключват, защото техният принос за изследваното явление не е решаващ.

Количествата опаковки, пуснати на пазара в рамките на дадена година, поради краткия си жизнен цикъл, се възприемат като отпадъци от опаковки в края на същата година.

Фигура 2 Процентните дялове на пуснатите на пазара опаковки от индивидуално изпълняващите задълженията си лица, организациите по оползотворяване на отпадъци от опаковки и лицата, заплатили продуктова такса в ПУДООС.

Източник: МОСВ

Прави впечатление големият дял на пуснатите на пазара опаковки от членовете на организациите. Най-малък процент „пуснати на пазара“ имат лицата, избрали сами да организират и изпълняват задълженията си за рециклиране и оползотворяване. Малък е дяла и на пуснатите на пазара опаковки от лицата, заплатили продуктова такса в ПУДООС.

2.4. Данни за третираните количества отпадъци от опаковки

Количествените данни за оползотворени отпадъци от опаковки се отчитат от попълнените приложения по чл.34 от НООО, които Изпълнителна агенция по околна среда ежегодно получава от рециклиращите предприятия в страната.

През периода 2009 г. в ИАОС бяха получени данни от 90 предприятия, които имат издадени разрешения, включващи дейности по рециклиране и/или оползотворяване.

Предприятията, които оползотворяват или обезвреждат отпадъци от опаковки са елемент от поддържания в Изпълнителната агенция по околна среда регистър на преработвателите и съоръженията за третиране на отпадъци.

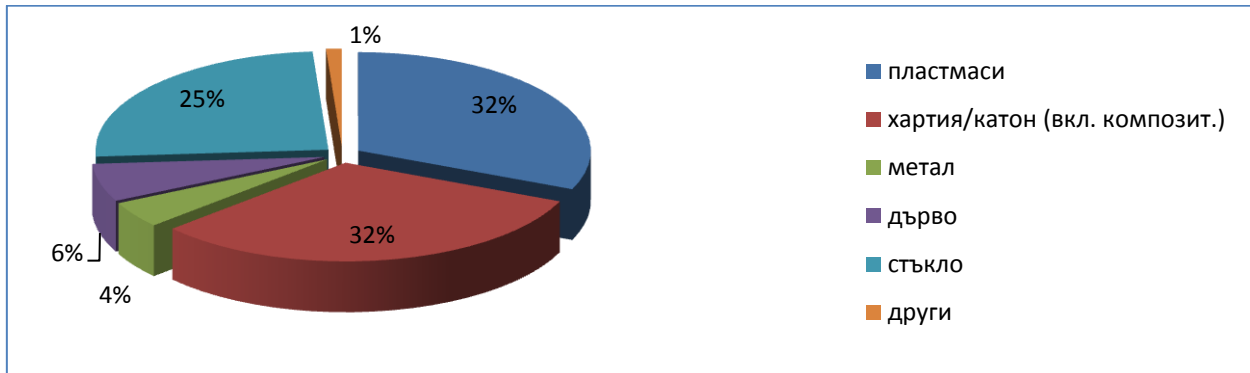
3. Резултатите, представени в съответствие с Решение на Комисията 2005/270/ЕС

През 2009 година в Република България са образувани **303883** т. отпадъци от опаковки. Това прави **40,2** кг./жит., (при постоянно население към 31.12.2009 г. – 7 563 710 души). От тях:

- 95 457 т. са пластмасови отпадъци от опаковки (31.41 %) (Фиг.3);
- 97 015 т. - хартиени и картонени (вкл. композитни) отпадъци от опаковки (31.93 %);
- 13 155 т. - метални отпадъци от опаковки (4.33 %);
- 18 905 т. - дървените отпадъци от опаковки(6.22 %);

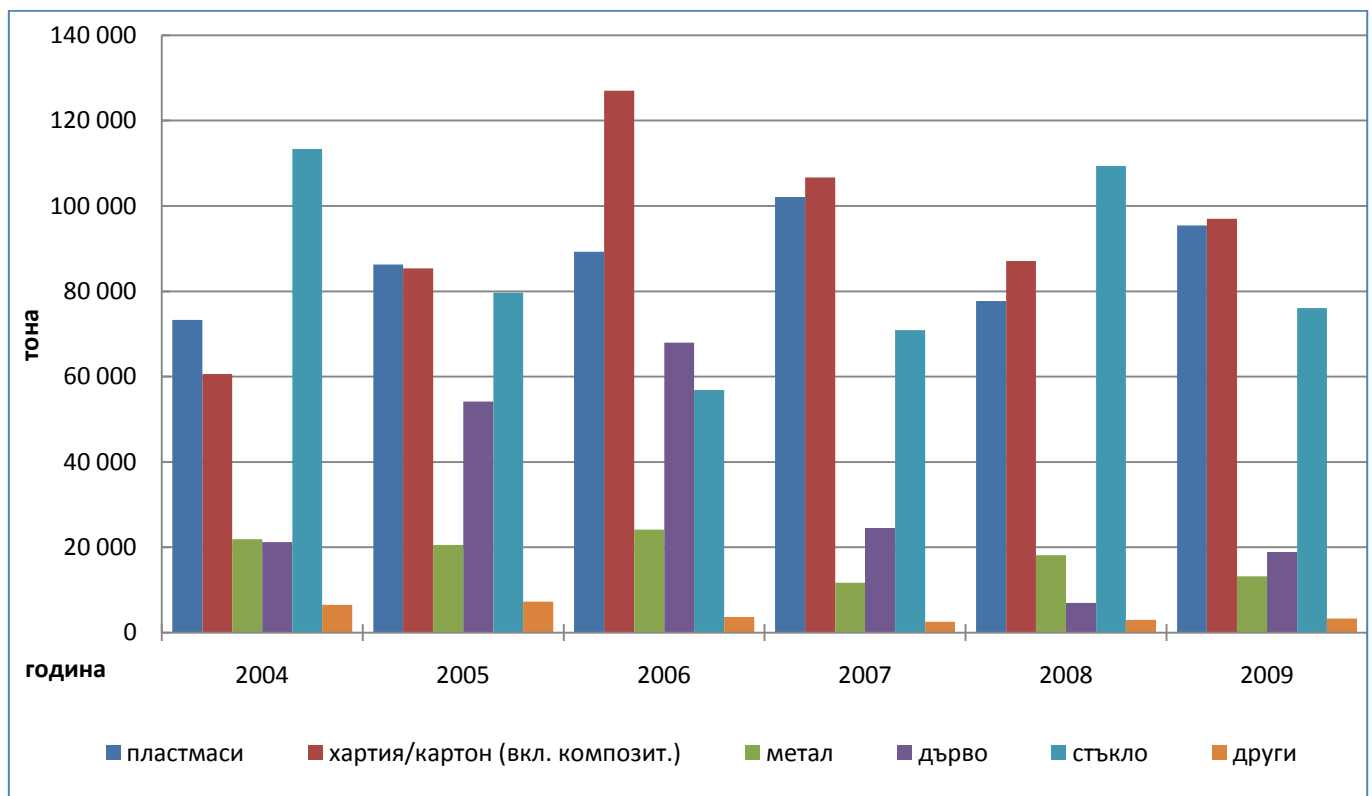
- 76 038 т. - стъклени отпадъци от опаковки (25.02 %);
- 3 313 т. попадат в категорията „други“ (1.09 %).

Фигура 3 Процентно разделение на генерираните през 2009 г. отпадъци от опаковки по широки категории.

Източник: НСИ

На фиг.4 може да се проследи потреблението на различните видове опаковки, в зависимост от материала, от който са направени, за период от 2004 – 2009 г. в Р. България.

Източник: НСИ

Фигура 4 Потребление на видовете опаковки по широки категории материали (т.)

Запазват се високите нива на потребление на пластмасови, хартиени и картонени, и стъклени опаковки. В сравнение с 2008 г, през 2009 г. потреблението на пластмасови,

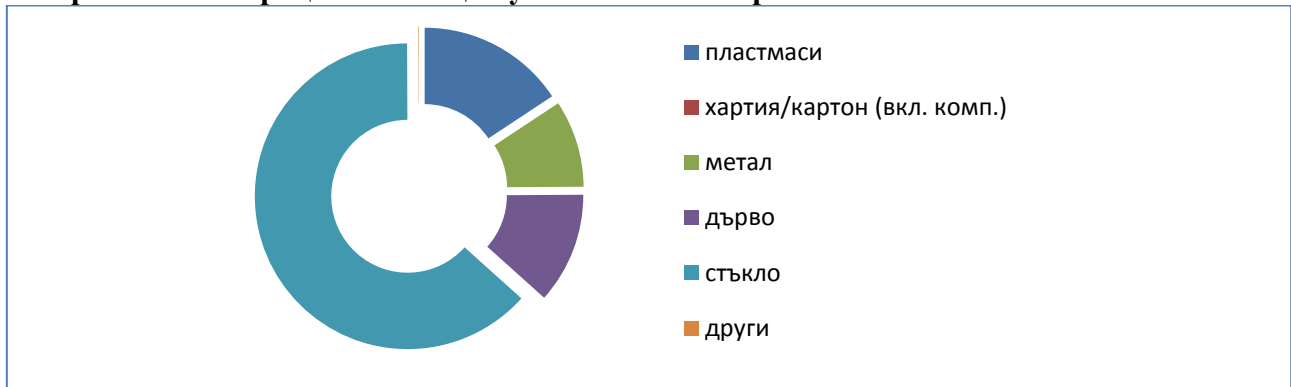
хартиени и картонени, и дървени опаковки бележи растеж. Има значителен спад в потреблението на стъклени опаковки, както се забелязва и малък спад при употребата на метални опаковки.

Като цяло тенденциите при потреблението на различните видове опаковки за наблюдавания период е следната: при пластмасовите, хартиените и картонените опаковки се забелязва покачване в потреблението, докато при стъклените и дървените опаковки се отчита спад. При металните опаковки се запазват невисоките нива на потребление.

Първичните (потребителските) опаковки съставляват над 73.7 % от цялото количество произведени, вторичните (груповите) са приблизително 14.4 %, а третичните (транспортните) – около 11.7 %. На специфичната категория „пазарски торби, пликове, чаши, чинии, вилици, лъжици, ножове, бъркалки и др.“ се падат малко повече от 0,2 %.

По данни, подадени от НСИ, опаковките, предназначени за многократна употреба през 2009 г. са 99718 тона, което е близо 33 % от общо пуснатите на пазара опаковки. На Фиг.5 е изразен процентния дял на опаковките за многократна употреба по материали спрямо общо пуснатите на пазара опаковки за 2009 г.

Фигура 5 Дял на пуснатите на пазара опаковки за многократна употреба по материали като процент от общо пуснатите на пазара опаковки за 2009 г.

Източник: НСИ

Най-голям е дяла на стъклените, пластмасовите, дървените и металните опаковки, предназначени за многократна употреба от общо пуснатите на пазара опаковки.

Голяма част от пуснатите на пазара стъклени (83%), метални (70%) и дървени (62%) опаковки са предназначени за многократна употреба. За първа година, считано от 2004 г., има такъв висок дял метални опаковки за многократна употреба от общо пуснатите на пазара метални опаковки през 2009 г.

През 2009 г. в Република България са оползотворени общо **138 401** т отпадъци от опаковки, като **132 663** т са материално рециклирани (Таблица 1).

Таблица 1 Количества отпадъци от опаковки, образувани в Република България и оползотворени или изгорени в инсталации с оползотворяване на енергия в или извън страните-членки

(тонове)

Материал	образувани отпадъци от опаковки	оползотворени или изгорени в инсталации с оползотворяване на енергия чрез:						процент на рециклиране	процент на оползотворени или изгорени с оползотворяване на енергия	
		материално рециклиране	други форми на рециклиране	общо рециклиране	енергийно оползотворяване	други форми на оползотворяване	изгаряне в инсталации и с оползотворяване на енергия			общо оползотворени и изгорени в инсталации с оползотворяване на енергия
	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)		
Стъкло	76038	23537	0	23537	0	5738	0	29275	30.95	38.50
Пластмаси	95457	28596	0	28596	0	0	0	28596	29.96	29.96
Хартия и картон	97015	65285	0	65285	0	0	0	65285	67.29	67.29
Метали	алуминий									
	стомана									
	общо	13155	6639	0	6639	0	0	6639	50.47	50.47
Дърво	18905	8606	0	8606	0	0	0	8606	45.52	45.52
Други	3313	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Общо	303883	132663	0	132663	0	5738	0	138401	43.66	45.54

От генерираните през 2009 г. отпадъци от опаковки в страната, няма количества изпратени в други страни - членки или изнесени извън общността за оползотворяване или изгаряне в инсталации с оползотворяване на енергията (Таблица 2).

Таблица 2 Количества отпадъци от опаковки, изпратени в други страни - членки или изнесени извън общността за оползотворяване или изгаряне в инсталации с оползотворяване на енергията

(тонове)

Материал	Отпадъци от опаковки, изпратени в друга страна - членка или изнесени извън общността за:				
	материално рециклиране	други форми на рециклиране	енергийно оползотворяване	други форми на оползотворяване	изгаряне в инсталации с оползотворяване на енергията
Стъкло	0	0	0	0	0
Пластмаси	0	0	0	0	0
Хартия и картон	0	0	0	0	0
Метали	алуминий				
	стомана				
	общо	0	0	0	0
Дърво	0	0	0	0	0
Други	0	0	0	0	0
Общо	0	0	0	0	0

Таблица 3 Количества отпадъци от опаковки, образувани в други страни - членки или внесени извън общността за оползотворяване или изгаряне в инсталации с оползотворяване на енергията в Република България

(тонове)

Материал	Отпадъци от опаковки, образувани в друга страна-членка или внесени от страни извън общността за:				
	материално рециклиране	други форми на рециклиране	енергийно оползотворяване	други форми на оползотворяване	изгаряне в инсталации с оползотворяване на енергията
Стъкло	8 886	0	0		0
Пластмаси	6 878	0	0		0
Хартия и картон	0	0	0		0
Метали	алуминий				
	стомана				
	общо	0	0	0	0
Дърво	0	0	0	0	0
Други	0	0	0	0	0
Общо	15 764	0	0	0	0

Количествата внесени в България отпадъци от опаковки са единствено с цел материално рециклиране (Таблица 3).

В страната са внесени за преработване стъклени (8 886.350 т.) и пластмасови (6 877.691 т.) отпадъци от опаковки.

Данните за горните таблици се базират на отчетите, които според нормативните изисквания постъпват в ИАОС от предприятията, които преработват отпадъци от опаковки.

3.1. Методология за попълване на таблиците към Решение 2005/270/ЕС на Комисията

Форматите за докладване, установени в Решение 2005/270/ЕС на ЕК постановяват недвусмислени правила и гарантират сравнимостта на данните между отделните страни - членки. Диференцирано представяне на данните за „алуминий“ и „стомана“ от металите е по желание.

Обезпечаването на данни в полета „*други форми на рециклиране*“ и „*други форми на оползотворяване*“ в Таблица 1 е задължително, като се допуска приблизително пресмятане, което обаче трябва да се поясни. При данните за Република Българи само едно предприятие е посочило друга форма на оползотворяване на 5738 т. стъклени отпадъци от опаковки – влагане в производство на бетон.

Всички останали полета в Таблица 1 са задължителни за представяне.

Представянето на данни в полето „*материално рециклиране*“ в Таблица 2 също е задължително, като се допуска приблизителна оценка. Изключение правят данните за „алуминий“ и „стомана“ от металите, които заедно с всички останали колони в таблицата са пожелателни.

Попълването на Таблица 3 от Анекса към Решение 2005/270/ЕС не е задължително. Данните в нея са информативни. В ИАОС се събират редовно данни и за отпадъците от опаковки, които се внасят в страната с цел рециклиране. Тези количества не се включват при пресмятане на постигнатите национални цели по рециклиране.

3.2. Анализ на прилагането на Директива 94/62/ЕС в Република България

3.2.1. Изпълнение на целите

Нормативно заложените общи цели по рециклиране и оползотворяване (чл. 11, ал.2, съгл. Сроковете по §9 от ПЗР на Закона за управление на отпадъците) за 2009 г. са:

- 46 на сто от теглото на образуванияте през същия период отпадъци от опаковки се оползотворяват или изгарят в инсталации за изгаряне на отпадъци с оползотворяване на енергията;

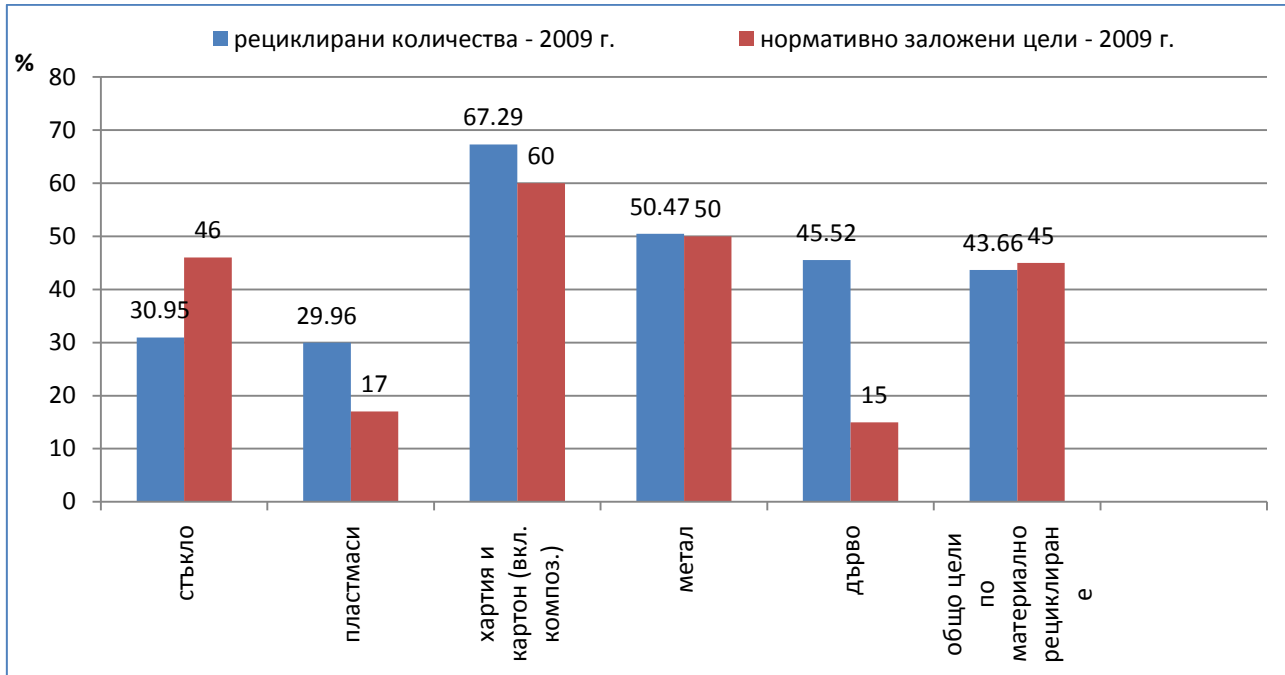
45 на сто от теглото на образуванияте през същия период отпадъци от опаковки се рециклират;

През 2009 г. страната е постигнала общо 44% (в точност 43.66 %) материално рециклиране и 46% (в точност 45.54 %) оползотворяване на образуванияте през този период отпадъци от опаковки или постигнати са общите цели за оползотворяване или изгаряне в инсталации с оползотворяване на енергия, но не са изпълнени целите по материално рециклиране. Това се дължи най-вече на недостатъчните количества рециклирани стъклени отпадъци от опаковки (при заложен 46%, са рециклирани 30.95%). Изпълняваме и целите за рециклиране на метални отпадъци от опаковки – 50.47 % от нормативно заложен 50%. Най-успешно изпълняваме целите за рециклиране на пластмасови и хартиени и картонени (вкл. композитни) отпадъци от опаковки:

- материално рециклирани 29.96 % от заложен 17 % за пластмасовите отпадъци от опаковки;

- материално рециклирани 67.29 % от заложените в законодателството 60 % за хартиените и картонените отпадъци от опаковки;
За дървените отпадъци от опаковки имаме преизпълнение на целите – от нормативно заложените 15 % са рециклирани 45.52%

Фигура 6 Изпълнение на целите по рециклиране спрямо нормативно заложените за 2009 г.

Източник: ИАОС, данни от рециклиращите предприятия

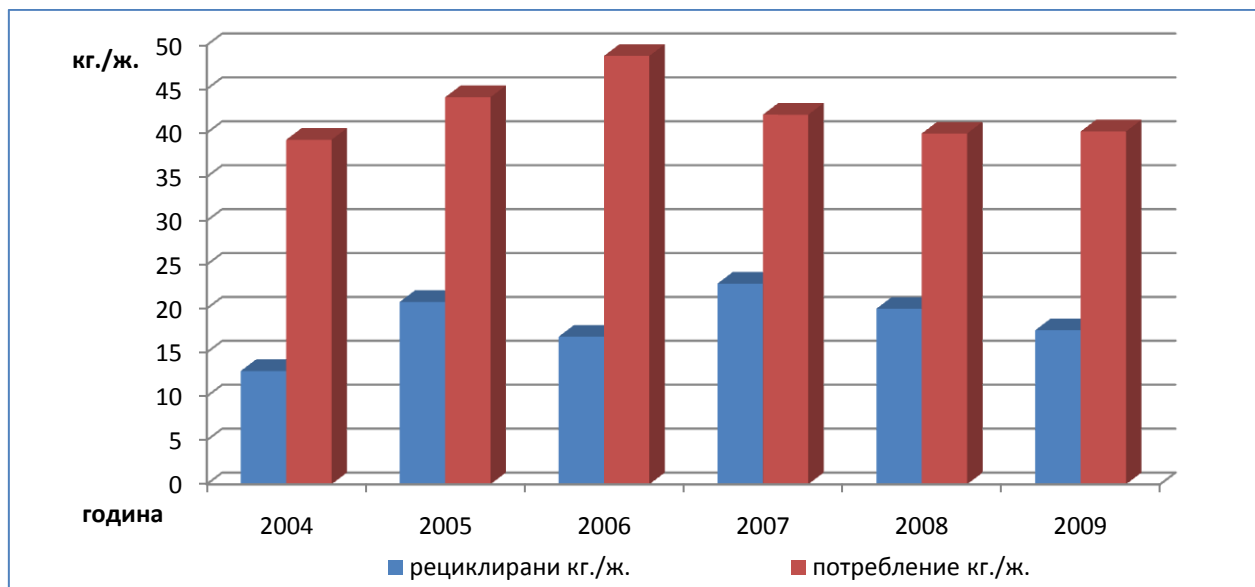
Характерен показател, измерващ ефективността на работа на системата е количеството рециклиран отпадък на жител. За изминалата 2009 г. този показател е **17.54** кг./жит. През предишните години е бил съответно - 2008 г. - 19.99 кг./жит.; 2007 г. - 22,85 кг./жит.; 2006 г. - 16,80 кг./жит.; 2005 г. - 20,76 кг./жит.; 2004 г.- 12,90 кг./жит.

От посочените данни се наблюдава спад в рециклираните количества като цяло от 2007 г. насам.

Фигура 7 сравнява темповете в потреблението и рециклирането на отпадъци от опаковки. През последните две години тези процеси са засегнати от финансовата криза, което донякъде обяснява ниското потребление на опаковки и рециклиране на отпадъци от опаковки след 2007 г.

„Консумация” на опаковки в Р. България е сред най-ниските в Европа. Факторите, определящи потреблението включват нарастващите доходи, глобализацията на икономиката, технологичните открития, намаляване размера на домакинствата и застаряващото население.

Фигура 7 Развитие на употребените и рециклирани количества в България на човек от населението за разглеждания период

Източник: НСИ и ИАОС

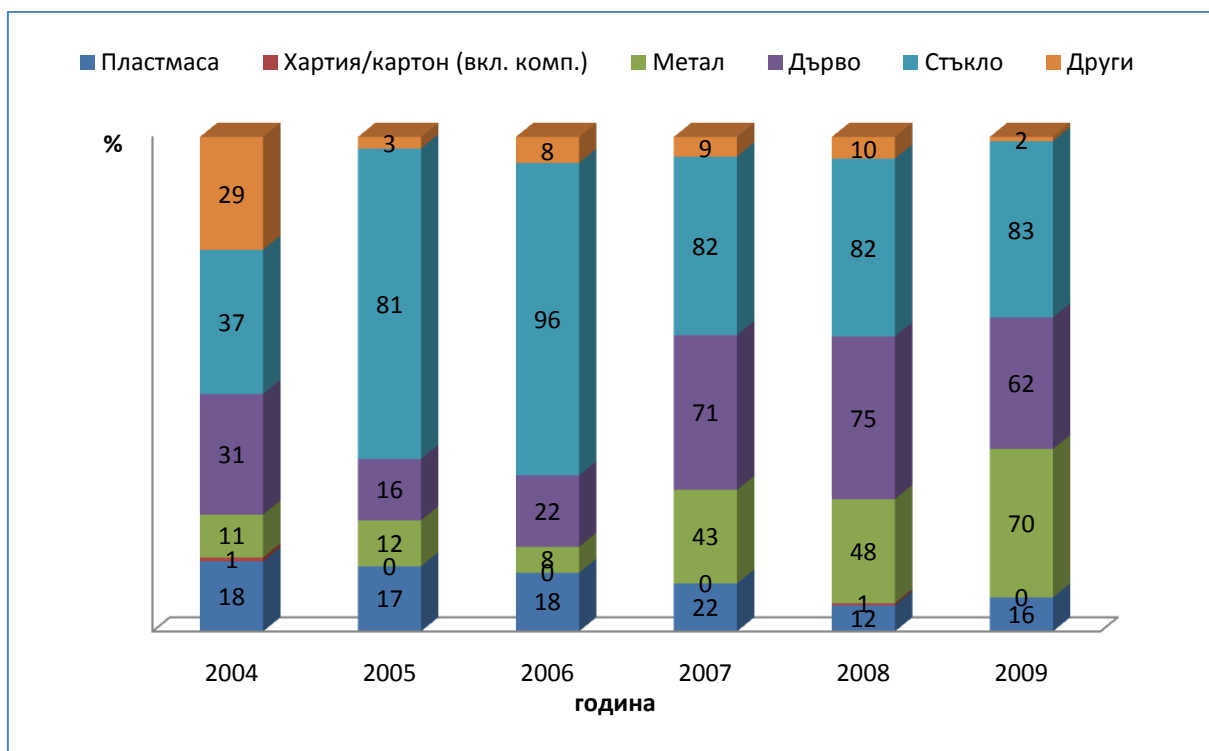
Промяната към устойчив модел на потребление и поведение в обществото изисква да се консумират продукти и услуги, които посрещат по ефективен и ефикасен начин нуждите на потребителите и същевременно използват по-малко ресурси и причиняват по-малко замърсяване. Това се отнася до голяма степен за опаковките. Трябва да се насочим към предназначените за многократна употреба опаковки, да избягваме излишните опаковки и да купуваме дълготрайни продукти в по-големи групови разфасовки.

3.2.2. Многократна употреба

Системите за повторна употреба се прилагат най-успешно при транспортните опаковки (кашони, касети, палети и гр. подобни). В България най-използваните опаковки за многократна употреба са стъклените, металните и дървените.

На фиг. 8 се илюстрира как се променя дялът на опаковките за многократна употреба по видове от общо пуснатите на пазара от същия вид опаковки за дадена година, за периода 2004-2009 г. в Р. България.

Фигура 8 Дял на опаковките за многократна употреба по видове, изразени в процент, спрямо общо пуснатите на пазара опаковки от същия вид за дадена година, период 2004 – 2009 г. (%)

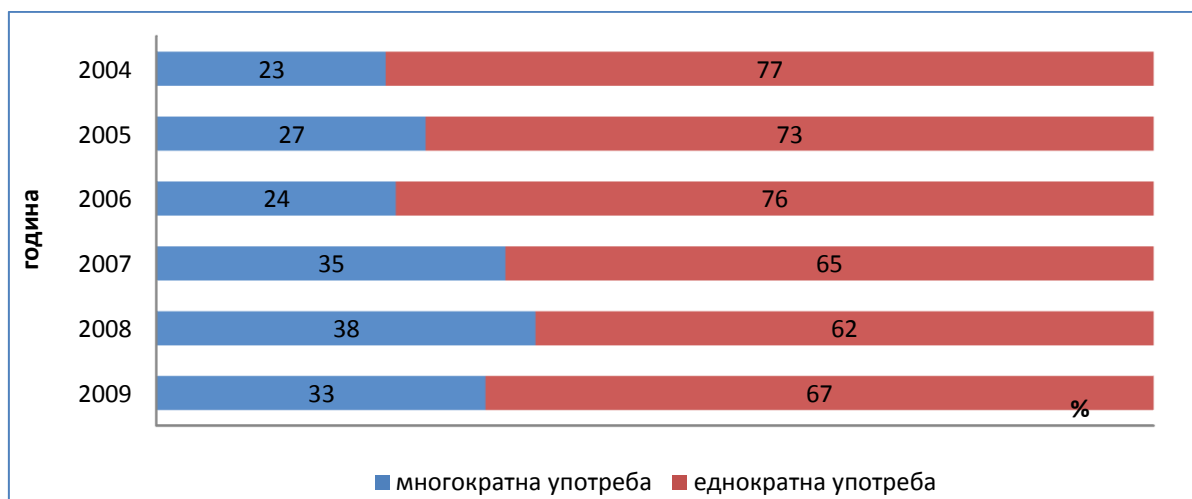

Източник: НСИ

Съклените опаковки са с най- висок процент пуснати на пазара опаковки за многократна употреба спрямо общите количества съкленни опаковки, пуснати на пазара през всяка от обхванатите години. През 2009 г. се забелязва високия дял на метални опаковки, предназначени за многократна употреба. Дървените опаковки също запазват високия си дял пуснати на пазара опаковки за многократна употреба. Нисък е процента на пластмасовите опаковки и на категорията „други“, предназначени за многократна употреба. Най-малък е дяла на предназначените за многократна употреба хартиените и картонените опаковки.

Ако приемем пуснатите на пазара опаковки за 100 % за всяка година в периода 2004-2009 г., на фиг.9 са илюстрирани процентните дялове на опаковките за многократна употреба спрямо опаковките за еднократна употреба.

Фигура 9 Дялове на опаковките за многократна употреба спрямо опаковките за еднократна употреба пуснатите на пазара за период от 2004 - 2009 г. (%)

Източник: НСИ

Забелязва се положително покачване при потреблението на опаковки за многократна употреба след 2007 г.

Оползотворяването (чрез рециклиране, компостиране или енергийно) на отпадъците от опаковки и следователно намаляване окончателното обезвреждане на такива отпадъци, както и системите за многократна употреба на опаковки са основни принципи за намаляване количествата на отпадъците от опаковки.

3.2.3. Съдържание на тежки метали и опаковки, послужили за опаковане на опасни химически вещества; начин на получаване на данните

Информацията се подава по чл. 39 от НООО в свободна форма от лицата, които пускат на пазара опаковки или опаковани стоки.

Фирмите, които са клиенти на ОООО и индивидуално изпълняващи задълженията си декларират пред ИАОС, че не използват опаковки, които не отговарят на изискванията, т.е. в тях няма съдържание на опасни вещества или концентрация на тежки метали над допустимите норми и че нямат опаковки, послужили за опаковане на опасни химични вещества. Малък е броя на фирмите, които водят такава отчетност и информацията, която се получава в ИАОС от задължените лица е недостатъчна.

Според данни от три от организациите, декларирани от техните членове, обобщените количества опаковки, послужили за опаковане на опасни химични вещества (по смисъла на § 1, т. 6 от допълнителната разпоредба на Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси) за 2009 г. са представени в таблица 4:

Таблица 4 Количества опаковки, послужили за опаковане на опасни химични вещества

Вид опаковка	пластмаса	метал	хартия	дърво	композитни	стъкло	Общо
Количества	127.471	181.043	43.252	35.570	31.957	16.866	436.159

Източник: Организациите по оползотворяване на отпадъци от опаковки

Останалите организации не събират информацията по чл. 39 от НООО от своите членове, защото вече нямат задължение да подават тази информация на ИАОС. Желателно е организациите да подновят изискванията си за подаване на информация за концентрация на тежки метали и съдържание на опасни вещества в опаковките, и

количества опаковки, послужили за опаковане на опасни химични вещества (чл. 39 от НООО) от техните членове, с цел подпомагане дейността на ИАОС.

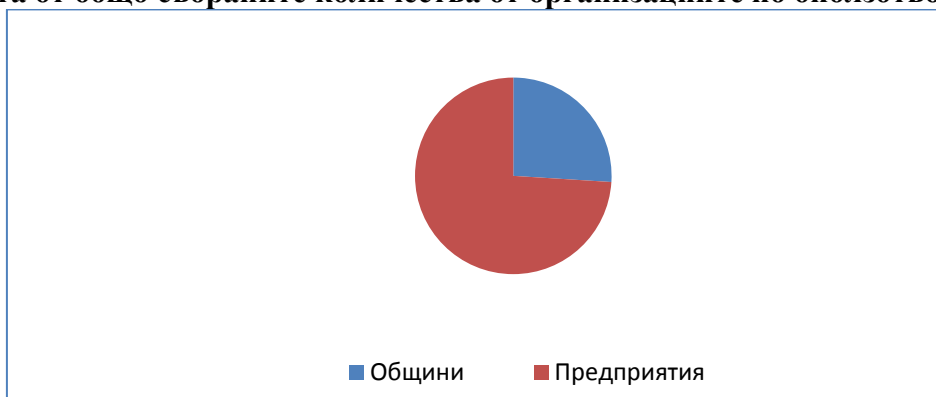
3.2.4. Събрани количества от общини и предприятия

Отпадъците от опаковки се събират на територията на общините чрез цветните контейнери за разделно събиране, в някои случаи се оказва целесъобразно населението да се обслужва с чували, или на домакинствата да се предоставят индивидуални съдове.

В редица общински наредби за поддържане и опазване на чистотата и управление на отпадъците е заложено изискване магазини, търговски и хотелски вериги, и други заведения от подобен характер да сключват договори с организациите по оползотворяване, за да се гарантира събирането и обслужването на техните отпадъци от опаковки. Има нужда и от създаване на центрове за събиране, предварително третиране и временно съхраняване на отпадъци, предназначени да обслужват домакинствата, където разделно събраните отпадъци от домакинствата се поставят в различни контейнери, в зависимост от свойствата и природата им. Положителният ефект на тези центрове се изразява в увеличаване на количествата рециклируеми и оползотворяеми отпадъци, които не са замърсени с опасни вещества, не се смесват с общия поток битови отпадъци към депата и по този начин се минимизират разходите за обезвреждане (депониране).

Количеството събрани отпадъци от опаковки от организациите по оползотворяване през 2009 г. е 129 255.807 т., от които събрани от общините са 34 174.858 т., а събрани от предприятия са 95 080.949 т.

Фигура 10 Процентен дял на събраните отпадъци от опаковки от общините и от предприятията от общо събраните количества от организациите по оползотворяване.

Източник: ИАОС, данни от организациите по оползотворяване на отпадъци от опаковки

3.2.5. Обхванато население

По данните подадени от ОООО в ИАОС по чл.40, ал.1, т.2 от НООО, през 2009 г. обхванатите от системи за разделно събиране общини в страната са **162**. По данни на ЕСГРАОН за броя на жителите по постоянен адрес в обхванатите общини към 31.12.2009 г. е общо 7 165 452 ж., като в това число са включени общините Троян и Карлово, които имат разработени системи от 2004 г., изградени със собствени средства на общината.

Общо 6018765 жители от тези **164** общини (заедно с общините Троян и Карлово) са обхванатите от системата за разделно събиране – това представлява 80 % от населението на страната, като чрез организациите по оползотворяване всъщност е обхванато 78% от населението, а останалите 2% са общините, които сами са реализирали разделно събиране.

Трябва да се отбележи, че общините Поморие, Созопол, Белоградчик, Айтос и Роман са прекратили договорите си с организацията по оползотворяване, към която са

членували през 2009 г., затова данните, които организацията подава за обхванато от тях население касаят само определен период от годината, но са включени като население, обхванато в системата за разделно събиране и данните за събрани количества също се отчитат.

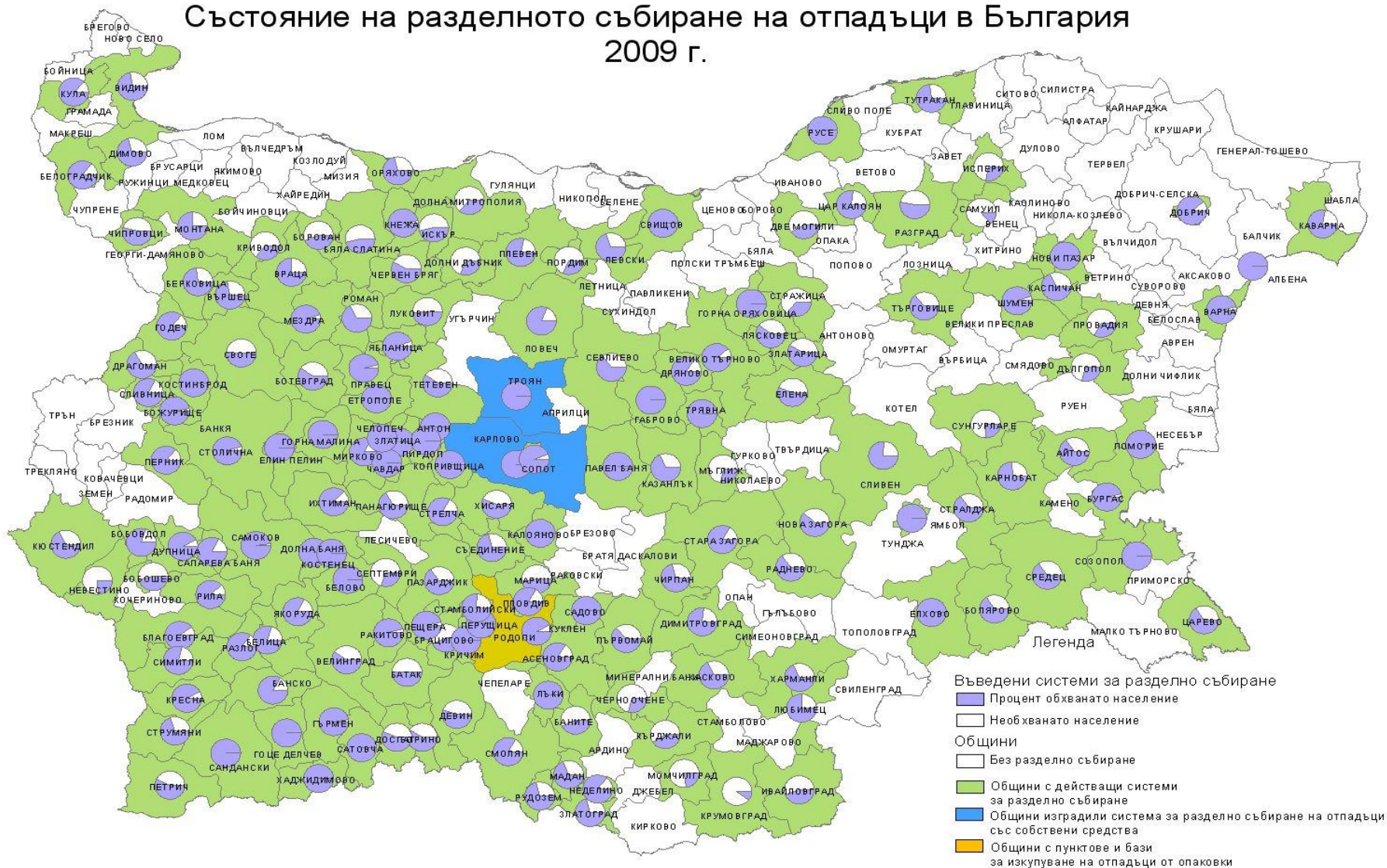
Подобен е случая и с община Петрич, с която организацията по оползотворяване към която общината членува през 2009 г. прекратява договора си. Населението се включва като обхванато от системата за разделно събиране, защото организацията разполага съдове, но няма събрани количества разделно събрани отпадъци от опаковки.

Включени са като обхванато население и общините Самуил, Дългопол и Сунгурларе, при които също няма събрани количества отпадъци от опаковки и отчетени количества, защото организацията, към която членуват разполага съдовете за разделно събиране в края на 2009 г. При още една община – Провадия, членуваща в друга ООО се наблюдава обхванато население без събрани количества от нея.

Курортните населени места (Поморие, Созопол и КК Албена) са с над 100% обхванато население, но при тях се имат предвид пиковите месеци и се изчисляват еквивалентни жители по формула.

Фигура 11 Обхванато население от системата за разделно събиране на отпадъци от опаковки

Състояние на разделното събиране на отпадъци в България 2009 г.

3.2.6. Информирание на обществеността и кампании за популяризиране на разделното събиране на отпадъци от опаковки

Екоресурс АД

Успоредно с реализацията на проектите за въвеждане на интегрирана система за управление на отпадъците от опаковки (ИСУДОО) в общините и привличането на нови членове, „ЕКОРЕСУРС БЪЛГАРИЯ” АД провежда обучение и консултации с всички участници при изграждането на системата.

Изработени са брошури и рекламен билборд за общините. Проведени са обучение и консултации на населението и представителите на общинската власт по отношение на управлението на системата за разделно събиране на отпадъци от опаковки, като е изтъкнат приноса ѝ към редуцираната употреба на природни ресурси за производството на опаковки. Раздадени са рекламно - образователни материали с цел популяризиране на разделното събиране на отпадъци от опаковки; фирмени аксесоари - тефтери, химикалки, рекламни папки, визитки, както и рекламен каталог. Създаден е и фирмен сайт на български и английски език. Включени са и електронните медии чрез излъчвания, съобщения и анкети в информационната кампания.

Булекопак АД

В периода 01.01.2009 – 31.12.2009 г. Булекопак АД реализира информационни дейности за популяризиране на разделното събиране на отпадъци от опаковки в няколко основни направления: Информационно – образователни дейности за деца в училищна и предучилищна възраст; информационни семинари; външна реклама; изготвяне и разпространение на информационни материали; публикации в масовия печат и др.

В уебсайта на Булекопак АД е отделено специално място в подменю „За децата”, където да бъдат помествани материали, разясняващи принципите и ползите от разделното събиране по подходящ за тази възрастова група начин.

Булекопак АД се включва в традиционното пролетно почистване на град София. Включването на учениците в подобен род инициативи способства за осъзнаването на собственото им значение по отношение на разделното събиране на отпадъци.

Мултимедийните презентации за учениците от 5-8 клас се организират с цел повишаване на екологичната култура на подрастващите, стимулиране на участието им в процеса на разделно събиране и изграждане на отговорност към околната среда. Мултимедийни презентации се организират и за учениците от 9-12 клас като те имат за цел да окуражават автономното усвояване и стимулират творческия потенциал. В периода 01.01.2009-01.12.2009 г. са обхванати ученици от община Шумен.

Продължава разпространението и излъчването на образователния филм „От нищо нещо” в училищата, намиращи се в общините, с които организацията има сключен договор и извършва разделно събиране на отпадъци от опаковки.

Булекопак АД организира забавно - информационни събития тип хепънинг, предназначени за деца и техните родители. Събитията включват демонстрации на разделно събиране на отпадъци, викторини, танцово - музикална част и др. Раздават се награди и информационни материали с указания за разделно събиране на отпадъци. През 2009 г. такова събитие е проведено в град Нови Пазар.

Във връзка с изпълнението на информационно - образователната си стратегия през 2009 г. Булекопак АД продължава да ангажира съоръжения за външна реклама. За периода 06.07.2009-26.07.2009 г. са ангажирани билбордове тип „Пиза” на основните пътни артерии в страната.

През 2009 г. Булекопак АД продължава да ангажира рекламна площ върху транспортните средства, извършващи ежедневни курсове по редовна автобусна линия Елин Пелин – София. По този начин заложеното послание достига до населението от две общини, с които организацията има договор и изгражда системи за разделно събиране на отпадъци от опаковки.

Във връзка с изпълнението на целите си за популяризиране на разделното събиране на отпадъци от опаковки през 2009 г. Булекопак АД продължава да разпространява информационни брошури с указания за разделяне на отпадъка; както и плакати и стикери в районите на Столична община, Шумен, Нови Пазар и Каспичан. Плакатите и стикерите се поставят на предназначени за целта места.

За популяризиране на разделното събиране на отпадъци, организацията раздава предметни награди с информационен характер с цел насърчаване на участниците в организирани от Булекопак АД събития. Значителен процент от изготвените от организацията материали са учебни пособия, предназначени за деца от училищна и предучилищна възраст (тетрадки, учебни програми, моливи, химикалки и др.).

Булекопак АД актуализира и увеличава присъствието си в уеб пространството с цел популяризиране на разделното събиране на отпадъци.

През 2009 г. в уеб сайта „Фокус Прес“ на Информационна Агенция „Фокус“, както и в електронното издание на Българска Телеграфска Агенция (БТА) периодично са помествани материали, съдържащи разяснителна информация относно принципите и ползите от разделното събиране на отпадъци от опаковки.

Булекопак АД съвместно с организациите по оползотворяване Екопак България АД и Репак АД инициира и организира работни срещи с журналисти, целящи популяризирането на разделното събиране сред обществеността. Идеята е подобен вид срещи да бъдат провеждани периодично, с цел популяризиране на разделното събиране на отпадъци от опаковки и подобряване на ефективността на разделното събиране като цяло.

Екобулпак АД

Екобулпак провежда информационна кампания във всички общини, в които има изградени системи за разделно събиране на отпадъци от опаковки, с оглед обхващане на населението и постигане на заложените цели:

- Формиране на съзнание сред населението, както и създаване на трайни навици по отношение на ползване на системите за разделно събиране;
- Разясняване същността и ползите от изгражданите системи за разделно събиране на отпадъци от опаковки;
- Привличане на представители от различни структури на обществото към активно съдействие при осъществяване на информационно - образователната стратегия при отделни инициативи: представители на местната администрация; представители на местния бизнес; медиите; неправителствени организации.

Екобулпак работи с подчертан ангажимент към подрастващите: изготвя информационни материали /брошури, инструкции, афиши, указания, учебни помагала, образователни филми/; провежда национални кампании /конкурси на национално и регионално ниво с екологична тематика/; организира представяне на екоспектакъл за най-малките; участва в почиствания на национални защитени местности.

В партньорство с фондация АртЕкоСвят и Столична Община, Екобулпак взема участие в програма „Младежки алтернативи“-2009 г., в която деца участват в изграждането на арт инсталации, колажи, скулптори, създадени от отпадъчни материали.

Екобулпак се включва за пореден път в награждаването на участниците в конкурса „Дунавски басейн - жизнено пространство“. Отличените творби са направени от отпадъци,

събрани при почистване на реката и отразяват оригинални и положителни решения на проблема със замърсяването и изхвърлянето на отпадъци.

Дружеството се включва като партньор в различни неправителствени организации в изграждане на екологосъобразни образователни центрове; мобилни еко - информационни центрове, конкурси на екологична тема, като предостави контейнери за разделно събиране, информационни материали, както и тетрадки и пособия за участниците в проектите.

Екобулпак активно участва в семинари, изложения и обучения, конференции на регионално, национално и международно ниво, като представя своя опит, технологии за третиране на отпадъка, реализирани проекти, получени резултати, методи за намаляване на депонираните отпадъци, рециклиране и промяна на потребителското поведение.

Екобулпак организира работни семинари с участието на общински представители, учители и др., като целта е да се запознаят представителите на различните групи със системата за разделно събиране на отпадъци, както и да се посочат ползите, резултатите, а също и европейският опит в областта на разделното събиране.

Екобулпак, съвместно с издателство „Рива“, разработва теми за разделното събиране на отпадъците, които са включени тази година в учебното помагало „Спазвам правилата“ за часа на класа за малките ученици. Темите в учебниците са придружени от атрактивни илюстрации и са съобразени с възрастта на децата. Всяко училище, включило се в кампанията, е получило на DVD филма на Екобулпак „Пътешествието на стъклената бутилка“, които разказва за това как се рециклират отпадъците, след като попаднат в контейнерите за разделно събиране.

Екобулпак участва активно в различни инициативи на неправителствени организации при организирано почистване на защитени паркове, забележителности, реки и др., като на участниците се предоставят цветни чували за разделното събиране, както и указания за рециклируемите отпадъци.

Националните и местните медии са активен партньор по разясняване на ползите от разделното събиране и намаляване на количествата отпадъци, които се депонират.

Екобулпак подготвя излъчването на поредица от аудио и видео клипове по радиото и телевизията за популяризирането на разделното събиране сред обществеността.

Екопак България АД

От началото на 2009 г. „Екопак България“ АД започва подготовка по изпълнението на ангажиментите, поети към общините - партньори по кампанията за популяризиране на разделното събиране „Бъди модерен! Събирай разделно“. Тя е провеждана през 2008 г. в 97 общини - партньори и обхваща над 2.5 млн. жители. Целта на кампанията е да мотивира хората да изхвърлят отпадъците от опаковки в трите цветни контейнера, да стимулира екологично - отговорно поведение и грижа към средата, в която живеем. За всеки тон разделно събрани от жителите на всяка община годни за рециклиране опаковки, Екопак прави дарения в инфраструктура и подобряване на градската среда по определена схема.

И през 2009 г. организацията продължава с проекта „Еко - час на класа“-образователна програма за ученици от 1^{-ви} до 4^{-ти} клас, разработена съвместно с Министерството на образованието и науката. Програмата обхваща 60 училища в част от общините - партньори. Чрез нея на учениците се разяснява как функционират системите за разделно събиране, как опаковките да бъдат изхвърляни така, че да се генерират годни за рециклиране суровини, как ресурсите се преработват повторно и какво може да бъде произведено от рециклирани материали.

За нуждите на програмата са разработени и съгласувани с МОН следните образователни и информационни материали:

- Папки с информационни материали за всеки учител - план и примерен тест за урока, Методологически указания, допълнителни информационни материали;
- 10 презентационни табла за онагледяване на урока - по един комплект за всяко училище;
- Образователни книжки за учениците

През 2009 г. кампанията „Бъди модерен! Събирай разделно!“ продължава във всички общини - партньори с изработването и безплатното разпространение на домашни контейнери за разделно събиране на опаковки. Прототипа на контейнера се състои от 3 секции: за хартиени и картонени опаковки, за пластмасови и метални опаковки и трета- за стъклени бутилки и буркани. Разделянето на опаковките ще улесни правилното им изхвърляне в трите цветни контейнера от общинските системи и може да помогне за увеличаването на количествата на годните за рециклиране суровини, събирани от жителите.

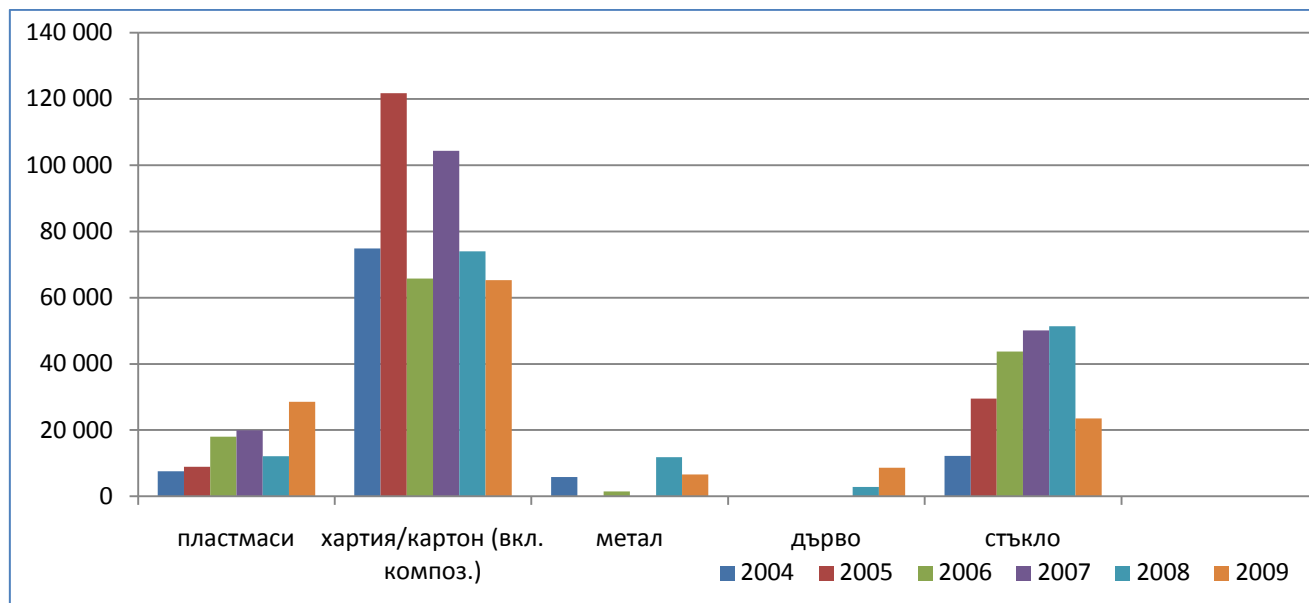
Ренак АД и Екоколект АД са подали единствено финансов израз на проведените от тях кампании за повишаване на общественото съзнание по отношение разделното събиране на отпадъци от опаковки.

4. Изводи

Данните относно хода на прилагане на Директивата за годините 2004 – 2009 г. показват, че няма фактори, които сериозно застрашават изпълнението на целите за рециклиране и оползотворяване на отпадъците от опаковки (Фигура 12).

През последните две години (2008 г. и 2009 г.), състоянието на финансова криза се отразява негативно върху производителите и вносителите на опаковани стоки, потреблението на опаковки и пазара на рециклираните материали. Вероятно е това да е причината за намаляване потреблението на опаковани стоки и оттам рециклирането на отпадъците от опаковки. През 2009 г. имаме неизпълнение на целите за материално рециклиране и оползотворяване.

Фигура 12 Сравнение на рециклираните количества отпадъци от опаковки по широки категории за период 2004 – 2009 г., тон

Източник: ИАОС

За да имат успех системите за разделно събиране трябва да се обърне внимание преди всичко на потребностите на населението – за целта, както в редица европейски градове, трябва да се използват активно средствата на анкети, проучвания и пилотни проекти, за да се изясни в каква степен – удобството, информираността, разходите, респективно финансовите стимули играят роля в ефективността от прилаганата система. Досегашните резултати показват нежелание и мотив за включване от страна на обществеността.

Важен фактор е постигнатите резултатите и успехите да се отчитат редовно и да стават обществено достояние.

Ниската информираност и активност на бизнеса, а и недобросъвестното отношение на гражданите определят слабата ефективност от системите за разделното събиране на отпадъците чрез контейнери. Количествата отпадъци от опаковки, които се предават за оползотворяване, са много малки в сравнение с възможностите, които съществуват според данните за количеството и морфологичния състав на битовите отпадъци. Липсата на контрол, глоби и санкции, както и на стимули действат демотивиращо върху поведението на гражданите.

Основен приоритет, към който трябва да се концентрират усилията на предприятия и организациите по оползотворяване е в начините за предотвратяване на опаковките и намаляване на техния обем и тегло в границите, до които те изпълняват основното си предназначение.

В интерес на общините е да конкретизират параметрите на работата на организациите по оползотворяване, което ще улесни контрола върху тях. Организирането на системите за разделно събиране е съвместна дейност и споделена отговорност на общините и организациите, не е едностранен процес. Стимулирането на рециклирането и използването на опаковки за многократна употреба имат голям принос в устойчивото развитие и могат да се осъществят само с целенасочената помощ от общините и кампаниите за повишаване общественото съзнание на населението, организирани от организациите по оползотворяване на отпадъци от опаковки съвместно с общините.